

Controle op voedsel fraude en -veiligheid topprioriteit

Is onze voedselveiligheid in gevaar? De Europese consumentenorganisatie BEUC schetst een alarmerend beeld van de officiële voedselcontroles. De organisatie maakt zich onder meer zorgen over het dalende aantal controles, besparingen op controlediensten, weinig transparantie inzake resultaten en moeilijk vergelijkbare controle-rapporten tussen lidstaten. Bovendien wordt te weinig aandacht besteed aan controle op etikettering van niet-voedingsmiddelen en moeten consumenten beter worden geïnformeerd over de toestand inzake hygiëne van hun restaurant of voedingswinkel.

Jacques Van Outryve / Illustratie: Joris Snaet

De consumentenorganisatie hoopt op beterschap wanneer op 14 december de herziene Europese verordening inzake controles en andere officiële activiteiten inzake levensmiddelen- en diervoederwetgeving, voorschriften inzake diergezondheid en dierenwelzijn, plantgezondheid en gewasbeschermingsmiddelen van kracht wordt. Jawel, diezelfde verordening van het plantenpaspoort waarover

we het hier vorige maand hadden. Europa herziet regelmatig zijn wetgeving. Dat is maar goed ook. Tijden en inzichten veranderen. Europa wordt scherp gehouden door Europese organisaties (ngo's) die ze destijds vaak zelf in het leven heeft geroepen als betrouwbare gesprekspartner. Denk hierbij aan Copa-Cogeca, de koepel van representatieve landbouworganisaties en -coöperaties waar ook Boe-

renbond deel van uitmaakt. Een andere organisatie die al van bij de start van de Europese Unie werd opgericht is BEUC, de koepel van consumentenorganisaties waaronder het Belgische Test Aankoop (www.beuc.eu). Europese consumentenbelangen zijn groot en zeer breed, van financiële zaken over Europese productstandaarden tot voeding. Eind oktober publiceerde BEUC een vrij alarmerend rapport, getiteld *Keeping food in check*, over de Europese controle op voedselveiligheid. Vrij vertaald betekent de titel 'Hou voedsel onder controle'. Is dat dan niet (meer) zo? Lidstaten laten het volgens de organisatie afweten. Zij gaan hun eigen gang. De resultaten zijn weinig transparant. Zij kunnen moeilijk met elkaar worden vergeleken, wat in een Europa met eenheidsmarkt nochtans van het grootste belang is. Voedsel kent binnen Europa geen grenzen! De BEUC heeft het hier (nog) niet over de controle op ingevoerd voedsel. ▶

Focus deze week

Eens binnen de EU kunnen voedingsmiddelen vrij hun gang gaan. Het rapport heeft betrekking op de Europese voedselketen – ‘van boer tot bord’. Alle deelnemers aan de voedselketen worden ‘operatoren’ genoemd, van boerderij tot voedingswinkel of restaurant. Op basis van officieel gepubliceerde gegevens evalueerde BEUC de situatie in een twaalftal lidstaten, waaronder naast België en Nederland ook Oostenrijk, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Italië, Ierland, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk (VK).

Voedsel fraude gaat verder dan een verhoogd risico voor voedselveiligheid.

De controle op voedingsmiddelen die Europa aan zijn lidstaten oplegt, is een van de strengste van de wereld. Maar blijkbaar schort er iets aan de manier waarop de lidstaten deze controles organiseren. We voegen hieraan toe dat ook de normen waarop moet worden gecontroleerd tot de strengste van de wereld behoren. Wat is het probleem? We vroegen het aan Els Goossens, adviseur Diergeneeskunde bij Boerenbond, en nemen met haar het BEUC-rapport door. Zij geeft duiding bij de resultaten en de stand van zaken in ons land.

Tekorten aan personeel en budgetten

Els Goossens: “De operatoren – van boeren tot winkelketens – zijn wettelijk gezien verantwoordelijk voor de kwaliteit en de veiligheid van de producten die ze op de markt brengen. Maar het belang van de controle van de overheid hierop is niet te onderschatten. Europa heeft al in 2000 van voedselveiligheid een topprioriteit gemaakt en heeft een reeks wetten en regels uitgevaardigd die bepalen hoe, wat en

wanneer de lokale overheden de voedselveiligheid moeten checken en controleren. Europa kijkt met audits of doorlichting van controleplannen streng toe hoe de overheden met deze belangrijke taak omgaan.”

Goossens legt uit hoe elke lidstaat jaarlijks zijn controleplan en meerjarenplan moet doorgeven aan de Commissie. Europa checkt dan ook of de lidstaten voldoende financiële ondersteuning geven aan de officiële instanties die de voedselveiligheid controleren. Wat loopt mis?

“Volgens het BEUC-rapport krijgen de controle-instanties steeds minder ondersteuning om hun taken te volbrengen. Als gevolg daarvan, gaat het aantal officiële controles bij operatoren naar omlaag. Vooral controle op traceerbaarheid en juiste etikettering boet hierbij in. Maar ook bij de controle op de kwaliteit van dierlijke producten loopt het mis.”

Els Goossens somt problemen op die BEUC heeft vastgesteld. De consumentenorganisatie analyseerde de jaarlijkse rapporten van 12 lidstaten. Italië heeft in 10 jaar tijd het aantal controles bij operatoren gehalveerd tot een kleine 15% als een gevolg van budgettaire restricties. De Spaanse controle-instantie zag zijn personeelsbestand met 7% inkrimpen, wat te zien was in significant minder controles. Ook in Duitsland werden er tussen 2007-2017 ruim 20% minder inspecties uitgevoerd. Ierland en het Verenigd Koninkrijk hadden in 2017 een kwart minder inspecteurs dan in 2009. In dit laatste land zou elke inspecteur verantwoordelijk zijn voor meer dan 400 operatoren. In Frankrijk is er één inspecteur voorzien voor gemiddeld meer dan 3000 operatoren (inclusief restaurants, winkels). In Nederland

moest men om budgettaire redenen een nieuw IT-foodweb-project noodgedwongen stopzetten en worden officiële controles vaak uitbesteed aan private controle-organen. Grote tekorten in personeel en budgetten zijn, volgens BEUC, een rode draad doorheen heel Europa. Heeft Europa dan gefaald?

Voedsel fraude en schandalen

“De huidige EU-verordening stelt duidelijk dat operatoren die een hoger risico op non-conformiteiten lopen, meer officiële controles moeten krijgen. Hierbij zijn het type en de schaal van het bedrijf en de controlegeschiedenis van belang. Europa moet nu toegeven dat deze risico-gebaseerde benadering faalde, zeker in combinatie met lokale budgettaire restricties. Dit werkt misschien bij het toepassen van meer controles in hoogrisicobedrijven, maar niet wanneer laagrisicobedrijven weinig tot geen controles meer krijgen. Dit kwam trouwens aan het licht tijdens de diverse voedselschandalen. Maar wat nu? De herziene Europese verordening 2017/625 inzake officiële controles, die in december dit jaar van kracht wordt, legt een standaardjaarrapport op. Dit zou de transparantie bij de verschillende controle-instanties moeten verhogen en duidelijk ‘pijnpunten blootleggen’”, zegt Goossens.

Ook officiële controles op dierlijke (bij) producten komen in het gedrang. Denk maar aan deze voedselschandalen: de dioxinecrisis, paardenvlees in de lasagne, de fipronilcrisis, gecontamineerde babyvoeding, geknoei met etiketten en houdbaarheidsdata van vlees, de Poolse slachtkoerienaffaire ... “Meestal zijn hier ook meerdere landen bij betrokken, omdat voedingsmiddelen vaak niet alleen bestemd zijn voor de binnenlandse markt. De impact van voedsel fraude kan zeer groot zijn, wegens de schaalvergroting in deze sector. Voedsel fraude gaat verder dan een verhoogd risico voor de voedselveiligheid. De schade ten gevolge van een verminderd consumentenvertrouwen kan dramatisch groot zijn en lang nazinderen.”

Hoe scoort België?

Het Belgische Voedselagentschap of FAVV is opgericht in 2000, in de nasleep van de dioxinecrisis (zie ook ‘Focus deze week’ in *Boer&Tuinder* 21 van 23 mei). Het Agentschap stelt ruim 1300 medewerkers tewerk, aangevuld met een 600-tal parttime opdrachthouders. Denk onder meer aan dierenartsen in slachthuizen. De werking van het FAVV, een federale parastatale, wordt gedeeltelijk gefinancierd door heffingen en retributies betaald door de operatoren zelf. Hiernaast ontvangt het FAVV een belangrijke dotatie van 95 miljoen euro afkomstig van publieke middelen. In het (geïntegreerd) meerjarig nationaal controleplan MANCP 2015-2017 (*Multi Annual National Control Plan*) heeft het FAVV duidelijk zijn visie op de officiële controles weergegeven. In 2018 heeft de bevoegde federale minister Denis Ducarme de dotatie met 2 miljoen euro verhoogd als gevolg van de fipronilcrisis en Veviba-affaire, na een reeks drastische besparingen sinds 2012 ten belope van meer dan 20 miljoen euro. Deze verhoging ging gepaard met een grondige doorlichting van het Agentschap in opdracht van de

minister, wat resulteerde in een rits van aanbevelingen.

Het FAVV moet zijn beperkte middelen dus zo efficiënt mogelijk en gericht inzetten. We vragen Els Goossens wat dit als invloed heeft gehad op de controles:

“In 2019 heeft het FAVV zijn aandacht niet laten verslappen en speciale acties (‘quick scan-operatie’) opgezet met focus op bijvoorbeeld de screening van etiketten. In 2019 werden 7% meer controles uitgevoerd ten opzichte van 2018 of bijna hetzelfde aantal als in 2017. Dit leidde trouwens tot een drastische toename van het aantal operatoren dat onmiddellijk gesloten moest worden, waarbij de erkenning werd ingetrokken, die boetes opgelegd kregen of waarbij goederen in beslag werden genomen. Het FAVV reageert dus veel strenger dan in de voorbijaande jaren! In Europa is België ook een van de veelgebruikers van het RASFF-systeem (*Rapid Alert System for Food and Feed*) waarin meldingen geplaatst worden omtrent bevindingen en tekortkomingen inzake voedsel, met inbegrip van problemen met etikettering. In 2019 werden al 200 RASFF-waarschuwingsberichten geplaatst die zowel betrekking hadden op binnenlandse als op geïmporteerde producten.”

Els Goossens besluit: “De controle op voedselveiligheid is hier nog steeds van een hoog niveau, ondanks de besparingen. Maar het FAVV krijgt er bijkomende opdrachten bij – denk aan de platenpaspoorten en de brexit – en is daarbij onzeker of er een navenante verhoging van de dotaties zal volgen.” Volgens het BEUC-rapport scoort het FAVV zeer goed op een transparante communicatie met de consument: gebruik van voedselveiligheidsbarometer, vergunningen die duidelijk geëtaleerd zijn, het gebruik van smileys in onder meer de horecasector en detailhandel (www.favv.be/smiley/nl/). Een pluim! ■

Els Goossens

adviseur Diergeneeskunde
els.goossens@boerenbond.be

En Boerenbond?

België is niet gespaard gebleven van voedsel fraude en grootschalige schandalen in de voedingssector. Officiële controles zijn en zullen een belangrijke maatregel blijven om dit tegen te gaan. De consument heeft het recht op veilig en kwalitatief voedsel. Hij geeft hiervoor zijn vertrouwen aan het Agentschap (FAVV) én de sector.

Dit vertrouwen mag niet geschonden worden. Hierbij kan autocontrole de officiële controles door het Agentschap ondersteunen. Voor de Belgische operatoren is autocontrole – op basis van de gidsen opgemaakt en goedgekeurd door het Agentschap – een belangrijk middel om voedselveiligheid en -kwaliteit te garanderen. Het autocontrolesysteem is breed uitgerold. Operatoren hebben eveneens een meldingsplicht. Dat wil zeggen dat zij de plicht hebben om een non-conformiteit of enige verdenking daarvan onmiddellijk te melden aan het Agentschap.

Niettemin zullen officiële controles altijd nodig zijn! De pakkans bij voedsel fraude moet hoog blijven. We juichen toe dat Europa op een meer gestandaardiseerde manier de jaarlijkse controlerapporten zal evalueren en de lidstaten hierop zal aanspreken.

“De pakkans bij voedsel fraude moet hoog blijven.”